

Motion till riksdagen 2023/24:1880

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

Rättigheter för personer som adopterats

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa preskriptionstiden för människorov och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur adopterades personakter skulle kunna flyttas från organisationer och andra privata sammanhang till ett nationellt hållet arkiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur adopterade skulle kunna erbjudas gratis DNA-testning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att stöd till adopterade kommer att fortsätta erbjudas så länge behov finns och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka svenska myndigheters roll vid internationella adoptioner för att säkerställa att adoptioner inte genomförs rättsosäkert och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under senare år har allt fler problem med internationella adoptioner uppmärksammas. Det är tydligt att det i ett stort antal fall har begåtts olika typer av brott, som till exempel att barn inte alls har saknat föräldrar utan istället har stulits från sina ursprungliga föräldrar för att kunna adopteras. Detta är självklart inte fallet i alla situationer där barn har adopterats, men det är sannolikt att det rör sig om ett inte försumbart antal fall. Detta är en mycket allvarlig situation som inte bara berör Sverige, men Sverige är det land som har adopterat flest barn i förhållande till den egna befolkningens mängd och vi är därför en viktig part när det gäller att arbeta med upprättelse för utsatta personer.

Under ett riksdagsseminarium som hölls i maj 2023 hade flera olika organisationer för adopterades rättigheter gått samman och enats om några krav som alla dels syftar till att förbättra den psykiska hälsan hos adopterade, dels kan vara till hjälp för att utreda om några oegentligheter begicks i samband med att enskilda barn adopterades till

Sverige. De enade organisationerna är: AEF – Adopterade etiopiers och eritreaners förening, AFO – Organisationen för vuxna adopterade och fosterbarn, AKF – Adopterade koreaners förening, chileadoption.se, SKAN – Svenska koreaadopterades nätverk och TAR – Transnationellt adopterades riksorganisation. Den här motionen tar bland annat dessa organisationers krav vidare.

Gällande frågan om att slopa preskriptionstiden är denna relevant i långt fler situationer än den som är aktuell här. Från ett adoptionsperspektiv är det relevant eftersom vuxna adopterade personer inte känt till att de varit utsatta för ett brott förrän det blivit för sent att anmäla detta och försöka få upprättelse. I utredningen *En översyn av den straffrättsliga regleringen om preskription* (SOU 2021:90) finns ett förslag om att alla brott med livstids fängelse i straffskalan ska undantas från preskription, liksom medverkan och försök till dessa brott. I denna motion tar vi inte ställning till alla dessa förslag, men förordar att förslaget om preskriptionstiden gällande människoröv tas vidare i en proposition.

Det är inte tillfredsställande att känsliga uppgifter rörande privatpersoner hålls av privata aktörer som till exempel adoptionsorganisationer. Staten borde ta över personakterna och säkerställa säker förvaring. Det är också centralt att de berörda personerna själva kan få tillgång till materialet, nu eller längre fram i tiden. Även om en adopterad person själv i något fall inte önskar få tillgång till materialet, finns möjligheten att personens barn kan vilja ha tillgång mycket längre fram i tiden. Att detta då är möjligt är centralt. Hur en överflyttning ska ske borde utredas. En möjlig myndighet för arkivet är Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF.

Med moderna och brett tillgängliga DNA-tester är det allt fler som får tillgång till information som bara för några år sedan inte ansågs möjlig att få. Okända släktingar kan helt enkelt bli kända för en person som gör ett enkelt DNA-test hos någon av de kommersiella aktörerna. Resultatet av ett sådant test kan för några personer bli början på svaren på frågorna om hur ens egen adoption har gått till, och vilka de ursprungliga föräldrarna är eller var. Även om kostnaderna under senare år har minskat drastiskt kan det för många ändå vara en för hög kostnad. Det är inte rimligt att någon person som kan vara ett offer för ett grovt brott inte får reda på det på grund av den egna ekonomin. Det bör utredas hur alla berörda kan ges tillgång till ett DNA-test.

Det är numera välkänt att adopterade personer i högre utsträckning än andra bland annat begår självmord, gör självmordsförsök, hamnar i missbruk, är deprimerade och upplever ensamhet. Att nu också få reda på att man kan vara utsatt för en oetisk och illegal adoption kan sannolikt bidra till ännu sämre hälsa och göra behoven ännu större. Adopterade personer borde alltså erbjudas stöd, om personerna själva önskar det. Även personer som har adopterat kan vara i behov av stöd, dels vad gäller själva föräldraskapet, dels specifikt vad gäller upptäckter att barn har adopterats illegalt. Att göra en sådan upptäckt gällande det egna barnet kan bli traumatiskt också för föräldern, även om det är den adopterade själv som är mest berörd. Sedan 2020 har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, ett uppdrag att erbjuda ett stöd till adopterade. För 2022 och framåt erbjuds stödet också till personer som adopterat. Det är centralt att detta stöd, eller någon annan form av stöd, kan fortsätta erbjudas så länge behov finns. Stödet måste motsvara behoven hos målgruppen och därför vara flexibelt.

I oktober 2021 tillsattes en utredning om Sveriges internationella adoptionsverksamhet. Utredningen ska bland annat föreslå ändringar i regelverk, organisering och processer för att stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten. Detta är mycket välkommet. Det kan vara nödvändigt att stärka MFoF:s roll vad gäller till exempel tillsyn i internationella

adoptionsprocesser, för att säkerställa att adoptioner inte genomförs i länder utan tillförlitlig reglering. Det är nödvändigt att göra kontinuerliga bedömningar av korruption och andra hinder för en rättssäker process i ursprungsländerna.

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Annika Hirvonen (MP)